De stille jaren van een levensgenieter (1)

'Een oorlogsman van dezen tijd en beminnaar der sexe'. Onder deze titel verscheen drie jaar geleden de autobiografie van Casimir graaf von Schlippenbach (1682-1755).

Amputatie van een onderarm.

Dit document was ruim 250 jaar door historici over het hoofd gezien, en dat terwijl het een bijzonder rijke bron van informatie is over tal van onderwerpen. Maar dat niet alleen, de biografie is bovendien uiterst levendig geschreven. De lezer verveelt zich geen moment.

Schlippenbach was geboortig van Koerland (in het huidige Letland). De telg uit een oud Duits adellijk geslacht heeft zijn hele beroepsmatige leven als officier gediend in het leger van de Republiek der Verenigde Nederlanden. Hij heeft twintig jaar in Maastricht - bolwerk der Nederlanden - gewoond, en daar schrijft hij ook over. Zijn wilde jaren zijn dan helaas achter de rug. Pikante details uit achttiende-eeuws Maastricht worden ons niet medegedeeld. Toch blijft er genoeg interessants over.

Ten aanval

In de eerste helft van zijn biografie vertelt Schlippenbach over zijn jeugd en over de diverse veldslagen waaraan hij heeft deelgenomen, in Vlaanderen, Noord-Frankrijk en Spanje. Zeker interessant voor de militaire geschiedwetenschap. Als lezer krijg je compassie, als hij verhaalt hoe zijn door een kogel getroffen rechteronderarm na een ondeskundige wondbehandeling afgezet moet worden. De pijn die hij na de amputatie bleef voelen, verdween pas toen het lichaamsdeel, dat nog in een doek gewikkeld onder het bed lag, begraven werd.

Tussen de militaire campagnes door amuseerde Schlippenbach zich kostelijk. Hij was een man van de wereld en aangenaam gezelschap. Hij speelde luit en beschikte over een goede stem. Nu nog weet hij de lezer te charmeren. Bijzonder smakelijk, en zonder te pochen, vertelt hij over zijn galante avonturen in Spanje. Dat hij getrouwd was hinderde hem in het geheel niet intieme relaties aan te gaan. Hij hield ook oprecht van zijn vriendinnen, zoals van doña Jacinta en haar kamermeisje Rosa. 'Postillon d'amour' was een praktisch ingestelde franciscaan: 'Bedenk dat de zonde die u met doña Jacinta zou kunnen begaan, dankzij mijn toestemming al voor de helft vergeven is. Bovendien ben ik altijd gemachtigd om voor de andere helft van de zonde volledige absolutie te verlenen.' Die pater had trouwens zo zijn eigen methode om bij bezeten vrouwen de duivel uit te drijven.

Later had Schlippenbach nog een onverwachte ontmoeting met Rosa in Luik. Zij was door een Engelsman uit Barcelona ontvoerd en vervolgens in Engeland getrouwd: 'Inmiddels zijn we achttien maanden gehuwd, en als hij tien keer is binnengekomen met zijn knecht, is het veel.' Werk aan de winkel dus voor Schlippenbach. 'Ik was in één sprong in het tussenkamertje en wierp me in de armen van de schone, die me als gebruikelijk, dus liefdevol, ontving. Ik kon horen hoe hard haar man lag te snurken'. Als tegenprestatie, zou je kunnen zeggen, hielp hij de echtgenoot bij de aankoop van een partij wapens, waarvoor deze naar Luik was afgereisd. Natuurlijk zorgde Schlippenbach ervoor dat hij er zelf ook nog een aardig centje aan overhield.

Op de planken

In 1717 vertrok Schlippenbach naar Maastricht en huurde er een huis. Hij woonde, zo schrijft hij, tegenover de ambtswoning van de gouverneur van Maastricht, graaf Tilly. Deze maakte hier echter geen gebruik van de ambtswoning maar woonde in zijn eigen herenhuis, aldus Schlippenbach. Dat herenhuis is de Hof van Tilly, bovenaan de Grote Gracht. De ambtswoning lag aan de Bouillonstraat (en werd later het gouvernement van de provincie). Schlippenbach moet dus aan de Bouillonstraat hebben gewoond.

'Hoewel ik de stad wat bijeenkomsten en gezelschappen betreft niet zo vond uitblinken als voorheen, vond ik er toch voldoende gelegenheid voor vermaak', schrijft hij. De bevolking complimenteerde hem met de exercities van zijn regiment. In zijn bibliotheek bracht hij veel tijd door met 'de doden en hun werk, dat de geest van de levenden verrijkt'.

In een andere kamer gaf hij 'met andere muziekliefhebbers een keer per week een concert, want in Maastricht wemelt het van de musici. Ik wist de beste muzikanten voor mijn orkest te strikken, vooral de kanunniken van de twee kapittels in de stad. Onder hen bevonden zich ware virtuozen. De koorknapen deden ook mee, net als hun leraren. Er werden goede en serieuze symfonieën uitgevoerd, Italiaanse en Franse liederen uit opera's en cantates, alles volgens de laatste mode. De kamer zat altijd vol dames en heren'.

Tafereel uit het leven van de graaf Von Schlippenbach? Nee, het is een scène uit een achttiende-eeuwse uitvoering van het stuk 'Le Bourgeois Gentilhomme' van Molière.

Aan zijn dochter gaf Schlippenbach een klavecimbel. Ook liet hij haar toneelspelen. Met generaal-majoor Larrey, die twee dochters had, vatte hij in 1721 het plan op om de kinderen een toneelstuk van Molière te laten opvoeren. 'Op die manier zouden we hen kunnen voorlichten over zeden en gewoonten en hun laten zien hoe belachelijk de wereld is.' Ook deden de zoon en twee neven van een dominee van de Waalse kerk mee. Schlippenbachs vrouw, 'die om de waarheid te zeggen preutse neigingen had', gaf toestemming nadat ze van de dominee te horen had gekregen dat er geen gevaar in school, daar 'hij niet dacht dat ze haar dochter voorbereidde op een carrière als actrice'. Het toneelstuk werd voorafgegaan door een pastorale met ballet. Het geheel werd aan de overkant van de straat opgevoerd, in een zaal van de ambtswoning van de gouverneur.

'Ik liet er een theater bouwen, een orkestbak, twee loges en zitbanken als parterreplaatsen. Voor de acteurs en actrices van de pastorale liet ik kostuums maken van eenvoudige stof, versierd met verguld papier en papier in allerlei andere kleuren. De coulissen en de wolken op het achterdoek werden geschilderd door een soldaat van het garnizoen die daar erg in bedreven was'. Zelf speelde Schlippenbach de componist Lully, en Larrey speelde Molière. In de wintermaanden bezocht Schlippenbach bals in de stad: 'waar ik ook naar toe ging omdat ik mijn dochter wat vertier wilde geven. Ik gaf zelf thuis ook wat bals, die ik altijd opluisterde met nieuwe verpozingen die elders niet te beleven waren.'

Frank Hovens

Bronnen: 'Een oorlogsman van dezen tijd en beminnaar der sexe'. De autobiografie van Casimir graaf von Schlippenbach (1682-1755), vertaald [uit het Frans] en bewerkt door Hans Vogel en Marjan Smits, Amsterdam/Antwerpen 2007 (Uitgeverij Augustus); Archief Brabants Hooggerecht, proces van de graaf Van Nassau en de gravin Van Schlippenbach tegen de graaf Van Schlippenbach (1729).

Nu in de boekhandel

Nu in de boekhandel en bij het RHCL: een selectie uit de sprokkels, die sedert 1992 in de Maaspost zijn verschenen

Groot Verhalenboek van Maastricht
Sprokkels uit het archief

WalburgPers/Regionaal Historisch Centrum Limburg. 50 sprokkels in 228 pagina's, rijk geïllustreerd. prijs: 19,50 euro.

ARCHIEF

historisch centrum limburg

Archiefsprokkels

De vaste rubriek 'Archiefsprokkels' wordt verzorgd door medewerkers van het Historisch Centrum Limburg. Elke twee weken een hele pagina met een nieuw verhaal, opgediept uit de archieven van Maastricht.

Eerder verschenen sprokkels kunt u nog eens nalezen op www.rhcl.nl.

Historisch Centrum Limburg, Sint Pieterstraat 7, 6211 JM Maastricht, tel. 043 - 328 55 00, info@rhcl.nl